

Turkish Studies

Current Debates in Social Sciences (CUDES-2018)

Volume 13/23, Summer 2018, p. 37-52

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14273>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Received/Geliş:** Ekim 2018

✓ **Accepted/Kabul:** Ekim 2018

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Işıl ALTUN - Doç. Dr. Nejat İRA -
Dr. Öğr. Üyesi Şenel GERÇEK - Dr. Rifat OYMAK

This article was checked by iThenticate.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN KÜLTÜREL İŞLEVİ

*Hülya ÇEVİRME**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, T.C Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılından itibaren yürürlüğe soktuğu ortaöğretim için Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Müfredat Programı'nda kültür kavramının eğitim açısından yüklendiği işlevleri belirlemek, böylece programın kültürel olana bakışı ve gençlere aktarış yaklaşımını betimlemektir. Çalışmada kullanılan araştırma modeli, mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik kuramsal analitik araştırma modelidir. Çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmış, veriler betimsel analizden elde edilen bilgiler ışığında yorumlanmıştır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için alanyazın taraması yapılmış, kültürün genel olarak belli inanç ve değerlere göre yapılan tanımlarından hareketle, eğitim bilimciler, eğitimle ilgilenen kültür bilimciler, halk bilimciler ve antropologların kültürün eğitimsel işlevlerine ilişkin söylemleri özetlenmiş ve belirli kavramlara indirgenmiş, bu kavramlar sınıflandırılıp belirgin hale getirilmiş ve çalışmanın temalarını oluşturmaları sağlanmıştır. Kültür kavramı temaları; kişilik gelişimi, değerlerin aktarılması, kültürel mirasın aktarılması, kültür taassubu (etnosentirizm), evrensel ve göreceli değerler, kültür kalıpları, ırk/ulus ve iletişim olarak belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bu kavramları içeren temaların programın bütününde cümleler, sözcük, sözcük gurupları halinde nasıl geçtiğine bakılmış, temaları kapsayan bu veriler, atıf sayıları ve programda nerede geçtiklerine göre iki tabloda gösterilmiştir. Sonraki aşamada ise, bu tablolardan elde edilen bulgularla, MEB'in Türk Dili ve Edebiyatı Dersi öğretim programıyla nasıl bir kültürlemeyi hedefleyip planladığı yorumlanmıştır. Sonuç olarak kültür kavramının eğitimsel işlevine ilişkin kavramların, programın bütününde dolaysız veya dolaylı olarak bulunduğu belirlenmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı ABD, El-mek: hulya.cevirme@kocaeli.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Türk Dili ve Edebiyatı Dersi, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretim Programı, Kültür, Eğitimsel İşlev.

CULTURAL FUNCTION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE COURSE TEACHING PROGRAM

ABSTRACT

The aim of this study is to describe how the program looks at the cultural aspect of the program by determining the functions of the concept of culture in the Turkish Language and Literature Course Curriculum Program, which has been used since 2018 by the Ministry of National Education. In this study, a document analysis was carried out on qualitative data collection methods and the data were interpreted with the information obtained from descriptive analysis. After the literature review has been done to create the theoretical framework of the study, it is aimed to summarize the discourses of educational scientists, educators, folk scientists and anthropologists regarding the educational functions of culture by summarizing the definitions of culture according to certain beliefs and values. these concepts are the themes of the study. Then, this concept, which is the component of the educational functions of culture, is examined in terms of sentences, words, word groups in the whole program, the concept, these data which the themes pass, the number of citations and where they pass in the program are shown in two tables. As a result, the program aims to educate people who are active in all things related to cultural, cultural values, conscious of culture and active in cultural life; has planned the development of a personality that has assimilated the national, spiritual and cultural values, appreciated the universal values, appreciated and respected the social and cultural diversity, who had social and cultural participation with their cultural experiences, social backgrounds and who could use the information age technologies for cultural, social and / or professional purposes. . However, national acceptance of cultural and moral values in the program has been interpreted as an extreme generalization, because cultural diversity, culture, and relativity are relative concepts of culture and education. The program does not make any planning on the concepts that create the inequality in education, such as the cultural functions of education, which perceive the relative values as national and international, cultural differences, minority groups, different religion, language, ethnicity, rural life, socio-economic poverty and differences between the sexes. It was observed. The program covers the national and historical cultural heritage from the early periods of the Turkish literature until the 1980s, and the identification of the social, political, historical and mythological elements through the use of cultural patterns, the understanding of art in the texts and the movements of ideas. has planned to transfer aesthetic value and aesthetic cultural patterns.

STRUCTURED ABSTRACT**1. Introduction**

In the Turkish Language and Literature Curriculum, it is aimed to educate students who are active in cultural life and aware of their cultural, social, cultural and cultural values so that personality development of the learners is planned according to the necessities of age that they can use all technologies for cultural, social and or professional purposes. In the program, the national acceptance of cultural and moral values has led to an extreme generalization to consider that the concepts of cultural diversity, inter-culturalism and relativity are part of the national culture. The perception of the program about relative values seems based on differences being national or international rather than being cultural. It does not include the diversities that create inequality in education such as belonging to a minority ethnicity or group, having different religion and language, living in rural areas, socio-economic poverty and gender inequalities. The program aims to identify the social, political, historical and mythological elements in the literary products created from the early periods of Turkish literature until the 1980s, and to transfer them through cultural patterns, as well as to determine the aesthetic understanding of the period. Thus, it plans to convey the aesthetic values and cultural patterns of the literary tradition. The program aims to establish cultural values and codes of Turkish Language and Literature with a collective cultural ideology. The program perceived cultural diversity as a good and desirable situation within the nation-state, which is called "cultureism". However, this perception seems to have ignored the contradiction between the difficulty of creating a national literary culture without raising a single type of individual and the desire to develop standardized experiences from the interaction of culture and self. This contradiction also means that it doesn't assume the problems that can exist in the implementation of the program.

2. Research Model

This study aims to describe how the program looks at the cultural aspect of the program by way of determining the functions of the concept of culture in the Turkish Language and Literature Course Curriculum Program, executed since 2018 by the Ministry of National Education. The research model of this study is the theoretical-analytical research one for the determination and analysis of the current situation. In this study, document analysis was carried out on qualitative data collection methods by which it is an accessible way to interpret the obtained information. After the literature review for creating a theoretical framework of the study, the researcher reviews the discourses of educational scientists, educators, folk scientists and anthropologists regarding the educational functions of culture by summarizing the definitions of culture according to certain beliefs and values. These inferences from the concepts they discoursed were classified as the basis of the study and were defined as personality development, transfer of values, transfer of cultural heritage, culture (ethnocentrism), universal and relative values, culture patterns, race/nation and communication. The next step was to examine how these themes had been included through sentences, words, word groups in the whole program so that the number of citations and their places in the program was displayed in two tables. As a result, we found that the

concepts related to the educational function of culture are present directly or indirectly in the whole program.

3. Findings, Discussion and Results

To avoid from the cultural exploitation of the sovereigns who are stronger than the former as a result of cultural globalization and to resist the act of de-culturalization and alienation of the postmodern culture, this study makes the following suggestions: The achievements of the program can be reviewed with the support of the cultural scientist, folk scientist and pedagogues. Cultural literacy can also be added to the Specific Skills of the field. The Curriculum can be extended to a more local and broader intercultural perspective, keeping the national framework and taking into account changing conditions. There are also cultural areas where the state and capitals have difficulty to adapt. Therefore, school-based cultural heritage projects of the education system can be developed for the creation and survival of cultural memory. The fears of losing culture and identity push the nations and societies aggressively against other identities and lead to assimilation. If the program contributes to the incorporation of Turkish world literature into the common cultural codes and the continuity of the culture, it will also serve the social harmony and peace of the immigrants from the neighbouring countries and the Middle East. Therefore, apart from the Turkish Language and Literature Course, Intercultural Literature Course can be included in the curriculum. The program can be revisited according to the continuous functions of culture if it is desired to create generations with a sense of individual consciousness and collective consciousness.

Keywords: Turkish Language and Literature Course, T. C. Ministry of National Education, Curriculum, Culture, Educational Function

Amaç

Bu çalışmanın amacı, T.C Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı, 2018 yılından itibaren kullanılmaya başlanan ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Müfredat Programında Kültür kavramının eğitim açısından yüklendiği işlevleri belirlemek yolu ile programın kültürel olana nasıl baktığını, gençlere nasıl aktarmayı programladığını betimlemektir. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır.

Eğitimciler ve eğitimle ilgilenen kültür bilimciler, halkbilimciler, antropologlar kültür kavramına hangi eğitimsel işlevleri yüklemektedirler, bu kavram ve işlevlerin Türk dili ve Edebiyatı Dersi programında bulunma durumu nedir?

MEB'in Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı, dersin kültürel işlevini nasıl planlamaktadır?

Yöntem

Çalışmada doküman analizi yapılmış veriler ise betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Yöntem ve tekniğin seçiminin dayanağı; 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın veri oluşturmada ana kaynak olması, geleneksel olarak doküman incelemesi yönteminin tarihçilerin, antropologların ve dil bilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.187; Özdemir, 2010, s.326) ve araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesinde, birbiri ile ilişkili veriler belirli kavramlar ve temalar

çerçevesinde bir araya getirilerek incelenmesinin çalışmanın amacına uygunluğudur. (Altunışık ve Diğerleri, 2010, s. 322)

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada veriler, alanyazın taraması ve MEB'in 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'ndan elde edilmiş, programdaki ifadeler, sınıflandırılarak, temalara dönüştürülmüş ve incelenmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için alanyazın taraması yapıldıktan sonra, eğitim bilimciler, eğitimle ilgilenen kültür bilimciler, halkbilimciler ve antropologların kültür kavramından hareketle, kültürün eğitimsel işlevlerine ilişkin söyledikleri özetlenerek kavramlara indirildi. Bu kavramlar sınıflandırılarak belirgin hale getirildi. Sınıflandırılan bu kavramlar çalışmanın temalarını oluşturdu. Bu kavramlar kişilik gelişimi, değerlerin aktarılması, kültürel mirasın aktarılması, toplumsal yapı ve işlev, kültür taassubu (etnosentirizm), evrensel ve göreceli değerler, kültür kalıpları, Irk/ulus ve İletişim olarak belirlendi. Daha sonra kültürün eğitimsel işlevlerinin bileşenleri olan bu kavram, programın bütününde nasıl geçtiği ise kısaca programın bütününde, cümleler, sözcük, sözcük gurupları halinde nasıl geçtiğine bakıldı, bu veriler alıntılanarak, tablo üzerinde gösterildi. Kültürün genel olarak tanımlanmasında iki eğilimden, ekonomik, iktisadi temellere dayandırılarak yapılan tanımlı araştırmanın kapsamına alınmamış, belli inanç ve değerlere göre yapılan tanımlara göre kavram temalar belirlenmiştir.

Güvenilirlik ve Geçerlilik

Araştırmanın kuramsal ve kavramsal temelini oluşturmak amacıyla alanyazın taraması yapılmış kültür kavramının eğitimsel işlevleri ve Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin kültürel işleviyle ilgili doğrudan veya dolaylı yapılmış bilimsel çalışmalar ve Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin 2018 Öğretim programı incelenmiştir. Bu incelemelerden elde edilen veriler, iki alan uzmanı tarafından, araştırmacıdan bağımsız olarak incelenerek görüş birliğinden sonra araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (Balcı, 2017, s.1-13) geliştirdikleri; Güvenirlik= Görüş Birliği/(Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı) formülüne göre değerlendirilmiş, çalışmanın güvenilirliği % 82 bulunmuştur.

Giriş ve Kuramsal Çerçeve

İnsan doğası kültürden bağımsız değildir, bu nedenle biyolojik ve kültürel varlığını korumak ve sürdürmek için kültürel savunmalar geliştirir. İnsanlık tarihi kültür aktarımının tarihi olarak da yorumlanabilir. Kültür aktarımı en küçük guruptan başlayarak, farklı sosyal-ekonomik, politik ve teknolojik sistem ve araçlarla yayılır. Kültürü aktaran sistemlerden biri de eğitimidir.

Eğitim soyut bilgiler yığını değil, kişinin içinde bulunduğu ortamın kültürel gereklerini karşılayacak yeteneklerle geliştirilmesidir. Bu kültürel gerekler kültür uzmanlarının üzerinde uzlaştıkları, kültür tanımlarından çıkarılabilir. Kültürün genel olarak tanımlanmasında iki eğilimden bahsedilir. Ekonomik, iktisadi temellere dayandırılarak yapılan tanımlı ve belli inanç ve değerlere göre yapılan tanımlara (Tezcan, 2015a, s. 63; Göktürk, 2016, s. 44) göre Kültür; ölçünlü bir sistem olarak, bir guruptan gelmiş örüntülere dayanan, tipik ortak davranış, tutum ve algıyla kimliği örnekleyen, maddi ve manevi değerler ve üretim araçlarıyla, geçmişi sentezleyen, geleceğe de yönelik, stereotiplere dayalı semboller ve estetik üreten kolektif ve bireysel bazen bilişsel, bilinç dışı ve biliş üstü bir davranım olarak tanımlanabilir (Tezcan, 1978; Güvenç, 2002, s. 97-104; Ringer, 2003, s.65; Kotak, 2002a, s. 46-52; Köksal, 2003a, s. 81-91; Kuçuradi, 2009, s. 54-55; Bock, 2001, s.122; Strauss- Levi, 2013, s.15-29; Giddens, 2014: 9-162).

Bu tanıma dayalı olarak eğitimbilimci, eğitimle ilgilenen kültür bilimci, halk bilimci ve antropologlar ise kültürün eğitim açısından yüklediği işlevleri incelerken, özetle şu kavramlar üzerinde uzlaşmaktadırlar; kişilik gelişimi, değerlerin aktarılması, kültürel mirasın aktarılması, toplumsal yapı ve işlev, kültür taassubu (etnosentirizm), evrensel ve göreceli değerler, kültür kalıpları, ırk, iletişim (Tezcan, 2015b, s. 256; Güvenç, 2007, s. 54- 56; Varış, 1994; Tathıldil, 1992,

s.30; Kağıtçıbaşı, 1996, s. 71; Özbay, 2002, s.112-120; Güvenç, 2002, s. 97; Uygur, 2003; Ültanır, 2003, ss. 291-309; Kuçuradi, 2003, s. 40; Aslan, 2001, 16-30; Erikson 2014; Girard, 2015: 15; Alexander ve Seidmanh, 2013, s. 11-52; Demirel, 2015, s. 37; Aslan, 2016, s.728; Çelik, 2011).

Eğitim, kasıtlı bir kültürleme- kültürlenme sürecidir ve bunu öğretim programlarıyla belli hedefler ve düzen içinde belli bir sürede kişiyi istendik kültürel davranış örüntülerini gösterebilmesi için kültürler. Bu “kasıtlı kültürleme” de hedef her türlü kültürel değer, evrensel ve ulusal, planlı olarak öğrenciye aktarılmasıdır. Bu kültürel aktarmada eğitim programları toplumsal ve bireysel yararları hedefler, kültürün hem maddi hem de manevi boyutunun yararlarını gözeterek, maddi ve manevi sembolleri, toplumun stereotiplerinden süzerek oluşturmayı amaçlarlar. (Güvenç, 1972, s.132; Tanilli, 1981, s. 64; Demirel, 1999, s. 9; Başgöz,1999, s. 38; Börekçi, 1999, s. 532-538; Doğan, 2011, s.380; Sönmez, 2015, s. 57). Eğitim kurumları ise bir toplumsallaşma aracı olarak toplumsal, siyasal ve kültürel değer ve kodların oluşmasının resmi kurumu olarak resmi bir kültür de inşa eder. (Kaplan, 1999, s. 389- 396; Apple ve Bulut, 2006, s.74- 92). İnsan deneyimlerinin birçoğu gibi sosyalleşme ve kültürlenme de dil aracılığı ile olmaktadır, dil, edebiyat ve bellek kolektif yaşamın kurumsallaşmasını sağlamada, kültüre özgü alışkanlıklar, sakıncalar, kaygılar, övünmeler, kominal haz, öykünme, mimetik rekabet, ile işbirliği yapar (Köksal, 2003b, s. 85-92; Gıdens, 2014, s. 39; Girard, 2004, s. 12-34). Kültür, dinle, ritüellerle, edebiyatla ekonomik çıkarlarda da birleşir (Girard, 2015, s. 63-71).

Kültürü soyut bir miras olarak, koruyan ve geliştiren derslerin en başında ise dil ve edebiyat dersleri gelmektedir. MEB ve alan eğitimcileri dil ve edebiyat dersini önemli bir kimlik gelişimi, kültürel kimlik eğitimi alanı olarak kabul edilmektedir (MEB, 1973; Cemiloğlu, 2013, s. 15; Tezcan, 2015, s. 63; Kepenekci ve Aslan, 2011, s.486).

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programları da diğer bütün programlar gibi, bu temel kanuna uygun olarak, manevi kültürü genç kuşaklara aktarmayı, korumayı ve geliştirmeyi yapılandıran bir ders olarak görülmüştür (MEB, 2011; 2015, s.1; MEB, 2018, s.3-10). 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının henüz yeni uygulanıyor olması nedeniyle, kültürel işlevleri hakkında henüz bilimsel bir çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın gerekçesi olarak da görülebilir. Daha önceki programların kültürel işlevleri üzerine yapılan çalışmalardan Savaşkan (2016), Sağlam ve Solmaz (2011, s. 631-634) somut olmayan kültürel miras öğeleri bağlamında dersin halkbilimsel verileri üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu ürünlerin özellikle halk anlatılarının, kültürel belleğin aktarılması ve milli kültürün sürekliliğini sağladıkları ve eğitim programlarının halk kültürüne daha çok yer vermesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır. Aynı görüşü Halk Kültürü Dersi, Hayat Bilgisi Dersi, Türkçe Dersi ve halk kültürü ve eğitim konularında yapılan çalışmalar da desteklemektedir (Kolaç, 2009; Kutlu, 2009; Okur, 2013; Çetin, 2017; Akyol, 2016; Aral 2016;). Çevirme (2017) ise; 2016 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Müfredat Programının, kültür bilimcilerin kültür kavramını tanımlamada ortak geliştirdikleri ortak kavram alanından hareketle kültür kavramının bulunma durumu ve edebiyat- dil ve kültür ilişkisini gençlere nasıl aktarmayı programladığını araştırmış, dersinin kültürel olanı öğretmek, aktarmak ve korumak bağlamında; sanatsal, edebi olanın aracılığıyla, sosyal kimliği yani, toplumsal karakteri yaratma çabası açısından yoğun olarak ulusallık ve daha az olarak da evrensellik bağlamında, programın amaç, hedef ve kazanımlarının birbirini desteklediğini, kültürel mirası aktarma ve benimseme işlevi dışında, yani tutucu işlevi dışında, yeni kuşakları, yeni kültürel değişim ve dönüşümlere hazırlama işlevi yani eğitimin yaratıcı işlevine, kültürel çoğulculuk bağlamında katkı sağlamadığı görüşünü savunmuştur (s.299- 303). Bu çalışma ise farklı olarak, dersin programının değişmesiyle, 2018 yılından itibaren uygulanan yeni öğretim programın kültürün eğitimsel işlevlerine göre incelenmesini içermektedir.

Bulgular

Çalışmanın kuramsal çerçevesinde uzmanlarına göre, kültürün tanımından hareketle, eğitimsel işlevleri özetlenerek kavramlar düzeyine indirgenmiş ve bu kavramlar; kişilik gelişimi, değerlerin aktarılması, kültürel mirasın aktarılması, kültür taassubu (etnosentrizm), evrensel ve göreceli değerler, kültür kalıpları, Irk, iletişim çalışmanın temaları olarak belirlenmiştir. Program bu işlevlere göre taranmış, doğrudan ya da dolaylı olarak kültürün eğitimsel işlevlerine denk geldiği düşünülen ifadeler, ifadelerin geçtiği sayfa, ifadelere yapılan atıf sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programında Kültürün Eğitimsel İşlevi: temalar, örnek ifadeler, atıf Sayıları (MEB, 2018)

Kültürün eğitimsel işlevi: temalar	örnek ifadeler	Sayfa	atıf sayısı
Kişilik gelişimi	Millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş, evrensel değerlere duyarlı, sosyal ve kültürel çeşitliliği takdir eden ve saygı duyan, Öğrenme ortamına bireysel ilgileri ve yeteneklerinin yanı sıra çeşitli kişisel ve kültürel deneyimlerini, toplumsal birikimlerini de taşırlar. Üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan,	4 4 4	7
Değerlerin aktarılması	Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevî, ahlakî, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları, Türk destanları işlenirken millî ve manevi değerler üzerinde durulur. ... değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır.	17 47 30	75
Kültürel mirasın aktarılması	... değerlerimiz mirasımızdır, Öğrencilerin, izledikleri bir meddah ve stand-up gösterisinden hareketle kısa bir meddah oyunu sunmaları sağlanır. Şiirde, metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.	5 49	11
Kültür taassubu (etnosentrizm)	Metinlerde Türk milletinin bölünmez bütünlüğüne; millî, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerine aykırı unsurlar yer almamalıdır. Metinlerde ayrıştırıcı, bölücü, siyasi ve ideolojik ifadelere yer verilmemelidir.	21 17	2
Göreceli değerler	Kültürel çeşitliliğin farkında olma ve saygı gösterme, Yerel, ulusal ve uluslararası kültürel mirasın farkında olma, Bireysel farklılıklar, Kültürlerarası farklılık,	12 12 9 12	7
Evrensel değerler	... bu mirasın insanlık ailesine katılması, ... evrensel değerleri anlamaları,	4 5	8

	Metinde.... evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.	30	
Kültür kalıpları	Toplumsal gelenekleri, kültürel öğeleri, dil çeşitliliğini fark etme ve takdir etme, Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevî, ahlakî, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları,	11 49	23
İrk/ulus	Millî kültürel kimliğini özümseme ve diğer kültürlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrama, Efsane ve destanların, ait oldukları toplumun millî kimliğiyle olan bağı; tarihî, kültürel ve toplumsal açıdan önemi üzerinde durulur. Türk destanları işlenirken millî ve manevi değerler üzerinde durulur.	12 12 47	20
İletişim	Farklı kültürlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrama, Kültürel ve dilsel çeşitliliğin farkında olma ve değişik kültürleri tanımaya istekli olması, Sosyoekonomik gelişmelere ve kültürler arası iletişime ilgi duyma. Türk toplumundaki sohbet kültürüne değinilir. Toplum ve kültürle ilgili temel kavramları bilme.	12 12 12 12	17

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı kültürün eğitimsel işlevlerine göre incelendiğinde, programın değerlerin aktarılması işlevi 75 atıf sayısı ile birinci sırada yer almaktadır. Kültürel kalıplar 23 atıfla ile ikinci sırada; 20 atıfla üçüncü sırada ırk/ulus işlevi; 17 atıf ile dördüncü sırada; iletişim işlevi; beşinci sırada 11 atıfla kültürel mirasın aktarılması, altıncı sırada ise kişilik gelişimi işlevi 7 atıfla yer almaktadır. En az atıf alan kültürün eğitimsel işlevi ise kültürel taassub (etnosentrizm) işlevidir.

Bu işlevlerin programın hangi bölümlerde görüldüğü ise daha aşağıda, tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2: Kültürün Eğitimsel İşlevlerinin Geçtiği Bölümler ve Atıf Sayıları

Eğitimsel işlev	Giriş ve Öğretim Programının Uygulanması bölümlerindeki atıf sayısı (s. ,1- 22)	Öğretim Programının Yapısı Bölümündeki atıf sayısı (s., 23-69)	Toplam atıf sayısı
Kişilik gelişimi	7	0	7
Değerlerin aktarılması	46	13	75
Göreceli değerler	7	0	
Evrensel değerler	4	4	
Kültürel mirasın aktarılması	2	9	11
Kültür taassubu	2	0	2
Kültür kalıpları	2	21	23

iletişim	5	12	17
İrk/ulus/	5	15	20

Tablo 2’de görüldüğü gibi, kültür kalıpları 21 atıfla, ırk/ulus 15 atıfla, iletişim işlevi 12 atıfla, en çok programın konu, kazanım ve bunlara ilişkin açıklama bölümlerinde (s. 22- 35) geçmektedir. Programın Uygulanması, yani giriş, amaç ve hedeflerle programın uygulanmasını ilişkin ilkelerin bulunduğu bölümde ise daha çok atıf alan işlev, değerlerin aktarılmasıdır.

Yorum

Tablo 1 ve Tablo 2’de görüldüğü gibi kültürün eğitimsel işlevlerine göre programın giriş, amaç, ilke ve uygulamasını içeren bölümleri ile ünitelerin içeriğini ve kazanımları gösteren bölümleri karşılaştırıldığında, program değerlerden daha çok teorik olarak bahsetmekte, kültürel kalıplar, ırk/ulus, iletişim, kültürel mirasın aktarılması işlevleri ise daha çok programın ünite içeriklerinde ve kazanımlarında aktarılmaktadır.

Kültürün eğitimsel işlevleri olarak belirlenen kavram, temaların programdaki işlevinin daha da belirgin hale gelmesi için derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Kişilik Gelişimi

Programın bütününde kültürün eğitimsel işlevi olarak kişilik gelişimi 7 atıf almıştır. Kişilik gelişimi işlevinin programın içeriğini belirleyen konu ve kazanımlar bölümünde doğrudan atıf almaması ilginç bir bulgu gibi gözükmektedir. Program milli ve dini duyguları yansıtan bir hikaye yazmaları (s.54), efsane ve destanın okunması ve incelenmesi ile de milli kimliğine olan bağın görülmesi (s. 47), tarihi değerlerin bulunması (s.13, s. 26) gibi ifadelerle edebi metinlerden hareketle kimlik inşa etmektedir, denilebilir. Programın bütününde, kişilik gelişimi kavramı hiç kullanılmamış, kişi sözcüğü yerine birey sözcüğü ile kullanılmış, bireysel ve toplumsal yaşam (s. 15), birey ve toplumun üyesi olarak (s. 15), bireyin ulusal ve evrensel değerlere sahip olması (s.13), ahlaki değerlere sahip olması (s. 13), sosyal ve ekonomik şartlarda rol oynayan bir birey (s. 4), kültürel çeşitliliği takdir eden gibi söz guruplarıyla ifade etmiştir.

Değerlerin Aktarılması

Değerlerin aktarılması işlevi 59 atıf sayısı ile programın kültürel işlevinde sayısal olarak birinci sırada bulunmuştur. Değerler işlevi, programın ilkelerinde, 47 atıf almasına rağmen ünite ve kazanımların içeriğinde 13 atıfla azalan bir değerde görülmesi dikkat çekici bir bulgu olarak yorumlanabilir. Programın genelinde değer kavramına iki yaklaşım görülmektedir, Değerler eğitimi bölümünde sıraladığı değerler ki bunlar genel insanlık değerleri olarak bilinen değerlerdir (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sabır, sevgi vb) ve bu değerler içinde kültürle ilişkili değer olarak da diğerkamalık, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, misafirperver olma gibi üç değer kültürle ilişkilendirilebilir. Program ikinci yaklaşımında ise isimlerini; milli, manevi, kültürel, evrensel, toplumsal, etik, ahlak, ulusal, dini, olumlu değerler, olumsuz değerler, tarihi değerler, birlikte yaşamayı destekleyen değerler, olarak belirlediği değerleri ifade etmektedir. Sırasıyla 9 kez milli, 8 kez manevi, 6 kez evrensel, 3 kez de kültürel değerler sözcüklerini tekrar etmekle, programın kültürel değerlerden çok, milli ve manevi değerleri aktarmayı önemseydiği söylenebilir. Program ve amaç ve ilkelerinde, programın uygulanmasında genel insanlık değerlerini önemsemekte, ünite içeriği ve kazanımlarda ise daha çok milli, manevi kültürle ilişkilendirilebilir değerlerin edebi metinler aracılığıyla aktarılmasını planlamaktadır. Bu tutum ise daha çok ulusal olan değere vurguyu öncelediği anlamına gelmektedir. Evrensel değer ifadesi genel insanlık değerlerine atıf olarak düşünülürse programın, Değerler Eğitimi başlığında verdiği değerlerin de yoğun olarak programın bütününde önemsendiği de söylenebilir. Yerel ve kişisel değerler kavramı programın 12-15. sayfaları arasında ikişer kez geçmektedir. Programın her türlü değeri edebi metinlerle, tutum ve davranışa dönüştürmeyi planladığı göz önünde bulundurulursa yerel ve kişisel değerleri göstermek ders kitabı

yazarlarına kalıyor, denilebilir. Programda kültürün estetik değer yaratma işlevine ilişkin bir ifade bulunmamıştır, ancak metinlerdeki sanat anlayışı ve fikir akımlarından hareketle dönemin estetik anlayışının belirlenmesi yolu ile edebi geleneklere ait estetik değer ve kültürel kalıplar, belirlenmiştir denilebilir.

Kültürel Mirasın Aktarılması

Kültürel miras kavramı programda yerel, ulusal, uluslar arası ve tarihsel miras kavramları ile 12. ve 14 sayfalarda bir kez geçmektedir. Kültürel mirasın aktarılması işlevi özellikle Türk halk edebiyatı geleneğine ait metinlerle aktarılmış ve Türk Edebiyatı' nın farklı tarihsel dönemlerindeki metinlerin yorumlanması ile de kültürel kalıplarla edebi olan kültürel miras örnekleri somutlanmıştır. Program yerel kültüre ait mirası Halk Edebiyatı, Divan Edebiyatı döneminden 1980'li yıllara kadar metin örnekleriyle aktarmaya çalışmış denebilir. 45. Sayfada mesnevi türü işlenirken Mem u Zin adlı Kürtçe mesneviden bahsedilmesi, farklı yerel kültürler çok küçük bir dikkat olarak değerlendirilebilir. Program ulusal kültür mirası kavramını bir kez (s. 12) tercih etmiş, programın bütününde milli kavramını tercih etmiştir. Uluslararası kavramını altı kez programın ilkeleri bölümünde ifade edilmiş, ünitelerin içeriğinde dünya edebiyatın yer verilmiştir. Dünya edebiyatından hareketle batı dünyasının kültürel mirası tanıtılmaktadır, denilebilir.

Kültür Kalıpları

Program milli, manevi, geleneksel, dilsel, tarihsel, dinsel, toplumsal kültürel kalıpları, ilke amaç, hedef, programın uygulanması bölümlerinde ifade etmektedir. Ünite ve kazanımların içeriğinde ise doğal olarak, Türk Edebiyatı ve kısmen de batı edebiyatına ait edebi metinlerin yorumlanmasından milli, manevi, kültürel ve Türk ve batı edebiyat geleneklerine ait kalıpların edebi metinlerin yorumlanması sonucu aktarımını planlamaktadır. Her sınıfın kazanımlarında geçen Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler cümlesi, programın bütününde kültürel kalıplara yönelik bir planlamadır, diğer kazanımlarda ise dolaylı olarak edebi kültürel geleneğe ait olan tüm kalıplar doğal olarak görülmektedir.

Kültür Taassubu

Programda eğitimin kültürel taassubu aktaran işlev ki buna, eğitimin gerici işlevi denmektedir (Tezcan, 2015a, s. 256). Programın ilkelerinde iki, ünite ve kazanımlarında ise hiç atıf alamamıştır. Metinlerde Türk milletinin bölünmez bütünlüğüne; millî, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerine aykırı unsurlar yer almamalıdır, cümlesindeki kültürel ve ahlaki değerlerin milli kabul edilmesi aşırı bir genelleme olarak yorumlanabilir.

İletişim

Dil ve edebiyat dersleri kuşaklararası iletişimi sağlarken, iletişimin kültürel işlevini de gerçekleştirir. Edebiyatın en temel işlevi estetik bir iletişim olduğuna göre bu iletişimin de kültürel bir estetiği hedeflediği de söylenebilir. Programda bu işlev sözlü ve yazılı olarak, öğrenenin her türlü bağlamda, ihtiyacına yönelik olarak, geleceğe de açık iletişim becerilerine sahip olmasını planlamış, iletişimin anadilinde, farklı dillerde, kültürler arası katılımla, öğrencide aktif beceri olmasını planlamıştır.

İrk/Ulus

Programın bütününde ulusal kavramı yerine milli sözcüğünün tercih edildiği görülmektedir, ulusal kültürel mirasın farkında olmak ifadesi (s. 12), bir kez kullanılmış, milli sözcüğü ise toplam 20 kez tekrar edilmiştir. Özellikle milli kavramı sıkça milli, manevi, kültürel kavramları ile birlikte kullanılarak milli olanın sınırlarını manevi ve kültürel sözcükleriyle çerçevelemiştir, denilebilir. Milli kültürel kimlik kavramı ayrıca, ahlaki ve dini duyarlılıklar ile birlikte de kullanılmıştır.

Sonuç

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı; kültürün çalışmada belirlenen tanımına göre, kültürün eğitimsel işlevini her boyutu ile bir bilinçle taşımaktadır. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı kültürün belli inanç ve değerlere göre yapılan tanımına göre işlev yüklenmiştir denilebilir. Program kültürel olanla ilgili her şeyde, kültürel değerlere bağlı, kültürünün bilincinde ve kültürel yaşamın içinde aktif rol alan kişiler yetiştirmek istemektedir, program millî, manevî ve kültürel değerlerini özümsemiş, evrensel değerlere duyarlı, sosyal ve kültürel çeşitliliği takdir eden ve saygı duyan, kültürel deneyimlerini, toplumsal birikimlerini taşıyan sosyal ve kültürel katılımı olan, bilgi çağı teknolojilerini kültürel, sosyal ve/ veya profesyonel amaçlarla kullanabilen bir kişilik gelişimini planlamıştır.

Program kültürü ulusal tipik davranış olarak algılamış ve kültürün eğitimsel işlevini değerlerle aktarmayı planlamıştır, Öğrenciye her türlü bilgi, beceri ve tutumun belirlenen değerlerin aktarılmasıyla planlamasını yapmıştır (s. 5-13). Bu değerler ulusal, manevî kültürel ve evrensel değerlerdir, Burada ilginç olan kültürel değerlerin millî ve manevî değerlerden sonra gelmesidir. Program milli ve manevî değerler üzerine inşa edilmiştir. Milli ve manevî değerler de kültürel olduğuna göre program, kültürlemeyi daha çok milli ve manevî değerlerle, evrensel insanlık değerleriyle, inşa etmektedir, denilebilir. Program yerel gelenek ve değerlere çok atıfta bulunmuş ancak kazanımlarda yer vermemiştir. Program yerel kültürel miras sözcüğünü bir kez kullanmış, (s.11) kültürel miras olarak bir değer yüklememiştir. Toplumsal gelenek kavramını da bir kez kullanan program, kültürel kalıpları, edebî geleneğin kalıpları olarak aktarmayı planlamıştır. Programın öğrenme ve öğretme yaklaşımı öğrencilerin kültürel deneyimlerini önemsemektedir (s. 5).

Toplumsal gelenek kavramını bir kez s.11'de görülmektedir, Programın eğitimin kültürel işlevi olarak göreceli değerleri daha çok ulusal ve uluslararası, kültürel farklılık olarak algıladığı söylenebilir. Program azınlık guruplar, farklı din, dil, kırsal alanda yaşama, sosyo-ekonomik yoksulluk ve cinsiyetler arasındaki farklılıklar gibi eğitimde eşitsizlik yaratan kavramlarla ilgili bir planlama yapmamıştır.

Program ulusal ve tarihsel kültürel mirası Türk edebiyatının ilk dönemlerinden 1980'li yıllara kadar olan edebî ürünlerinden, sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğelerin belirlenmesi ile kültürel kalıplarla aktarmayı, metinlerdeki sanat anlayışı ve fikir akımlarından hareketle de dönemin estetik anlayışının belirlenmesi yolu ile edebî geleneklere ait estetik değer ve estetik kültürel kalıpları aktarmayı planlamaktadır, denilebilir. Kültürel çeşitliliği ise daha çok aynı Türk ulusuna ait milli, manevî, dilsel, dinsel, ve tarihsel kültürel miras ve ifadesi olan kalıplar olarak değerlendirmiş, kültürler arası edebiyatı da farklı ulusların kültürü olarak, batı edebiyatı ürünleriyle aktarmayı planlamıştır.

Öğrencinin iletişimde toplumsal geleneklere, kültürel öğelere, dilsel çeşitliliğe, yeni diller öğrenmesine takdir ve saygıyla yaklaşmasını planlayan program, bilişsel beceriler yanında, duyuşsal ve psikomotor becerileri de kültürel boyutlu bir iletişimde geliştirmeyi istemektedir (s.9-14). Program ilkesel olarak kültürlerarası, uluslararası, diller arası, iletişim önemsemektedir, ancak bu durum ünite içerikleri ve kazanımlarda belirgin görülmemektedir. Gençlere geleneksel belleklerini unutmadan, kültürün de durağan olmayan doğasını da hesaplayarak, metinleri özgürce yorumlama olanağı da tanımak gerekir, edebiyat metinlerinde çok fazla geçmişe ait bilgi ve gelenekler açısından yine geleneksel bilgilerle yorumlamak özgün bir kişiliğin de edebiyatın da doğasına aykırılıklar taşıyabilir. Program kültürel servete karşılık gelen bir temsiler evrenini inşa etmek istemektedir. Ancak gençlerde kültürel evreni yaratan, aldıkları dersler, öğretim programlarından çok güncel kültürdür. Kültür ve zihin karşılıklı etkileşimli bir mekanizma bir organizma değil bir diyalektiktir ve var olan kalıpların dışında yaratıcılığın özü olarak kabul edilen kısmı da bu diyalektikten doğar (Bock, 2001a, s. 304-328). Kültürün gücü bazen evrensel gelişim düzeneğini, içpsişik dinamiklerini

aşamayabilir, edebi çözümlemelerde edebi geleneğin kodlarının egemenliğini kurmak (Alexander ve Seidmanh, 2013, s. 240-243) eleştirel ve yaratıcı düşünce için bir engel olarak görülebilir. MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi ile gençlerde, ulusal bir kimlik ve kişilik yaratmak istemektedir, ancak geniş popülasyonlu bir ulusun devamlılığını sağlamak için, rol narsizmi (Bock, 2000b, s. 140-379) yaratmadan başarmanın zorluğunu öteleyen bir program olarak da yorumlanabilir. Çünkü kültür, parçalarından daha büyük ve küçüktür.

Program, kültürün eğitimsel işlevi olarak ulusal kimliği yaratma ve sürdürme işlevini, halk anlatılarından efsane ve destan türleri, Milli edebiyat dönemi ürünleri ve modern edebiyattan milli ve dini duyarlılıkları yansıtan ürünlerin yorumlanmasından hareketle aktarmayı planlamaktadır.

Program kültür taassubu işlevi konusunda ikirciklidir de denilebilir. Kültürel ve ahlaki değerlerin milli kabul edilmesi aşırı bir genelleme olarak yorumlanabilir. Kültürel çeşitlilik, kültürler asıllık ve görecelik kavramları kültür ve eğitimin de göreceli kavramlarıdır. Çünkü kültürler arası kuramcılar ulusal kültürü; aynı ülkede, her bir bileşenin aynı çanak içinde, aynı sosa belenmiş, ancak ayrı kaldığı, “salatalar” olarak betimlemektedirler.(Kottak, 2002b, s. 70-73). Metinlerde ayrıştırıcı, bölücü, siyasi ve ideolojik ifadeler yer verilmemelidir, cümlesi ise bölücülük sözcüğü dışında ki bunun yine anayasal çerçevesi bellidir, edebiyatın, kültürün doğasına aykırıdır. Bir edebi metin bir en az bir düşünceye siyasi duruşa sahiptir. Bu ifadeler daha çok programın bölücü ideolojileri programdan arındırmayı hedeflediğini göstermektedir. Diğer yandan ünite ve kazanımların içeriğinde programın farklı ideolojilere sahip yazar ve şairlere yer verildiği görülüyor. Programın eğitimsel işlevlerinden kültür taassubu işlevi daha çok metinlerin seçiminde, kitap yazarlarını ve öğretmenleri sınırlama çabası olarak yorumlanabilir. Program eğitimin toplumsal değişme işlevlerinden hem tutucu hem de yaratıcı işlevini (Tezcan, 2015a, s. 256) destekliyor denilebilir.

Edebiyatı sanatsal kültürel sermaye olarak kabulü de kimi zaman sorunludur, bu sermayenin şemalarını ortak yorumlamak da sanatın özüne aykırı aşırı genellemeciliği doğurabilir. Bu da metinlerin alımlamasını sınırlandırabilir. Kültürel şemaları, kişisel olandan ayırmak, kültürü eğitimsel araç olarak kabul etmek, eğitilen kişiyi eğitimin öznesinden nesnesine dönüştürmek tehlikesini taşımaktadır. Edebi metinler eğitimsel araçlar olarak neyi söyledikleri kadar, neyi dışarıda bıraktıklarıyla da anlamlandırılırlar, kültürleme kavramı işte edebi metinde bu alanda devreye girer. Bu da hem kültürel hem de ideolojik bir kodlama anlamına gelir. Program, kültürel değer ve kodların oluşmasını, kolektif bir kültürel ideoloji (Smith, 2005, s. 21) olarak planlamıştır. Program kültürçülük diye ifade edilen ulus- devlet içinde kültürel çeşitliliği iyi ve arzu edilen bir durum olarak söylem düzeyinde algılamış gibidir ancak, kültürel olarak tek tip birey yetiştirmeden ulusal bir edebiyat kültürü yaratmanın zorluğu ile, kültür ve benlik arasındaki etkileşimde standart yaşantılar oluşturmak istemleri arasındaki çelişkiyi görmezden gelmiş gibidir. Bu çelişki programın uygulanışında görülebilecek sorunları hesaplamadığı anlamına da gelmektedir.

Öneriler

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ulusal çerçevesini milli ve manevi değer ve miraslara, değişen koşulları da göz önünde bulundurarak daha çok geniş bir kültürlerarası perspektifle kültürü eğitim yoluyla aktarabilir. Ulusal birliği kültür aracılığı ile daha da güçlendirmek için, kardeşçe yaşamak (s.13), için programın kazanımları gözden geçirilebilir, Türkiye’nin özel koşullarına bağlı olarak vurgu, kardeşlik ruhu (brotherhood), bir arada yaşama, gibi kavramlara da vurgu yapılabilir.

Kültürler arası, yerel kültür, kültürel çeşitlilik gibi kavramlara, kitle kültürü, yerel kültürler ve dünya edebiyatı bağlamında, kazanımlarda daha çok yer verilebilir. Türkiye’deki iç ve dış göçler ve eşit eğitim sorununu da dikkate alarak (Tezcan, 1971), kırsal alanda yaşama, sosyo-ekonomik yoksulluk, cinsiyetler arasındaki farklılıkları da programında dikkate alabilir. Kültürün kaybı,

kimliğin kaybı korkusu da günümüzde ulusları ve toplumları diğer kültürlerle karşı agresif davranmaya itmekte ve asimilasyona neden olmaktadır (Cengiz, 2014, s. 56). Programda Türk dünyası edebiyatlarına yer vermek (s.55), nasıl soydaşları ortak kültürel kodlarda birleştiriyor ve kültürün sürekliliğine katkı sunuyorsa bir o kadar da komşu ülkelerden Ortadoğu'dan gelen göçmenlerin edebiyat ve kültürüne de değer vermek, toplumsal uyum ve barış için, Türkiye'nin daha güçlü bir toplumsal yapıya kavuşması için, Türk Dili ve Edebiyatı Dersi dışında, kültürlerarası bir edebiyat dersine müfredatta yer verilebilir.

Kültürel kalıplar ancak toplumun var olan kültürel sistemine katkıda bulunuyor ve kuşaktan kuşağa eğitimle aktarılıyorsa yaşayabiliyorlar (Oring, 2012: 267-277). Bu nedenle kültürel aktarımda, öğrenenin ihtiyaçları, yaşamına katkısının ne olacağı üzerine de yeniden düşünülebilir. Bireyin göreceli değerleri ve alışkanlıkları ile kültürel olanı ayırmak, edebiyatın doğası gereği kişisel olanla kültürel olanı ayırmak konusunda program genellemelerden daha çok konunun uzmanlarıyla işbirliği yapılabilir.

Eğitimin yakından uzağa ilkesine göre program, öğrenciye en yakın kültürel mirastan en uzağa doğru bir aktarımı planlayabilir. Halkın sözlü anlatımlarından sanatsal değeri olan Halk edebiyatı ürünleri ve Divan edebiyatı ürünleri üzerinde yoğunlaşan program, popüler kültür ürünlerini görememiştir. Oya kültür durağan değildir, popüler kültür ürünleri özellikle yakından uzağa eğitim ilkesine göre gençler daha kolay ulaşmayı sağlayabilir, geçmişe ve güne eleştirel bakma olanağı verebilir. Kültürel olarak neyin aktarılacağına, bu bakış açısıyla, program yeniden gözden geçirilebilir. UNESCO kültür ürünleri içinde geleceğe taşınabilen, evrensel değeri olan ve insanlığın mutluluğuna katkısı olan ürünlerin korunması ve aktarılmasından yanadır (Oğuz, 2013), bu bakış açısıyla program güne ve geleceğe odaklı olarak düzenlenebilir.

Kültürün küreselleşmesi sonucu, kültürel egemenlerden yana olan kültürel sömürden korunmak, postmodern kültür denilen bir kültürsüzleştirme, yabancılaşma sürecine karşı önlem olarak (Tomlison, 1999, s.164- 251), kazanımlar kültür bilimci, halk bilimci, pedegogların desteği ile yeniden gözden geçirilebilir.

Program, Alana Özgü Becerilere (s.17), kültürel okuryazarlığı da ekleyebilir. İnsan kültürü kültür de insanı var eder, edebi metinler kültür eleştirisi de aktarılmalı, yoksa dönüşme ve gelişim mümkün olamaz. Kendi kültüründen başka bir şey olmayan kendisinin dışına nasıl çıkabilir (Büyükdüvenci, 2001, s.99).

Sosyal ve kültürel hayat çok boyutlu ve karmaşıktır, eğitim sosyal ve kültürel hayatı yönetmek ister ancak karmaşık bir yapıyı, yönetmek çok da kolay değildir. Devletin ve sermayenin değiştirmekte güçlük çektiği kültürel alanlar da vardır (Apple ve Bulut 2006, s. 138). Bu alanlar küresel sermayeler tarafından yönetilen alanlardır. Bu nedenle kültürel belleğin oluşturulması, yaşatılması için, okul merkezli kültürel miras projeleri geliştirilebilir (Özdemir, 2009, s. 82).

Program, bireysel bilinci ve kolektif bilinci yüksek ve uyumlu, gelişmeye, yenileşmeye yönelik kuşaklar yaratmak istiyorsa kültürün ilerlemeci işlevlerine göre yeniden gözden geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyol, P. K. (2016). Somut olmayan kültürel mirasın örgün eğitime uygulanması: ağaştırması (webquest) örneği. *Milli Foklor*, 28 (111), 149-170.
- Alexander, J., C. ve Seidman, S. (2013). *Kültür ve toplum, güncel tartışmalar*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Apple, M. W., ve Bulut, E. (2006). *Eğitim ve iktidar*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Bock, P., K. (2001a). İnsan davranışının kültürel temelleri. (S. Altuntek, Çev.) İstanbul: İmge Kitabevi.
- Aslan, A. K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 16-30.
- Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının (Türkçe/Türk dili ve edebiyatı) önemi. *İlköğretim Online*, 15(3).
- Börekçi, M. (1999). Kültür-dil-edebiyat bağlamında Türk kültürü-Türkçe ve Türk edebiyatı. *Türk Dili*, 570, 532-538.
- Balcı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3,(1).
- Başgöz, İ., & Tietze, A. (1999). *Türk halkının bilmeceleleri* (Vol. 2269). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2013). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi programı*. Bursa: Aktüel Yayınları
- Cengiz, S. (2014, Eylül). İmparatorluktan ulus- devlete çok kültürlü kimliklerin ifade alanı: kültürlerarası edebiyat. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 50-57.
- Çelik, T. (2011). *Dil ve edebiyat öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çetin, İ. ve Uzun, Y. (2010). Türkiye ve İngiltere’de edebiyat öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 397-412.
- Çevirme, H. (2017). TC. Milli eğitim bakanlığı orta öğretim Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programında kültürel aktarım. II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri Prof. Dr. M. Fuad Köprülü Anısına, s. 299- 309, ISBN: 978- 975-507-287-6.
- Demirel, Ö. (1999). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirel, Ö. (2015) *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. LTD. ŞTİ.
- Erikson, E., H. (2014). *İnsanın 8 evresi*. (G. Akkaya, G., Çev.) İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Giddens, A. (2014). *Modernite ve bireysel kimlik, genç modern çağda benlik ve kimlik*, (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Girard, R. (2010). *Kültürün kökenleri*. (A. Er, M. Yaman, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Güvenç, B. (1972). *İnsan ve kültür antropolojiye giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2007). *Kültürün abc’si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Göktürk, I. (2016). *Kültür sosyolojisi, kültürel çalışmalar ve toplumbilimlerin yeniden biçimlenmesi*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *İnsan aile kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Kaplan, İ. (1999). *Türkiye’de milli eğitim ideolojisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Kepenekci, Y., Aslan, C. (2011). Ortaöğretim Türk edebiyatı ile dil ve anlatım ders kitaplarında insan hakları üzerine bir çözümleme. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 486.
- Kottak, C., P. (2002). *Antropoloji: insan çeşitliğine bir bakış*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 21 (82), 19-31.
- Köksal, A. (2003). *Dil ile ekin*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Kuçuradi, I. (2003). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, I. (2009) *Uludağ konuşmaları: Özgürlük, ahlâk, kültür kavramları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kutlu, M., M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: halk kültürü dersi. *Milli Folklor*, 21 (82), 13-18.
- MEB (1973). Millî eğitim temel kanunu. Erişim Tarihi: 08.08. 2018.. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html. 5101-5103)
- MEB (2011). Türk edebiyatı dersi 9, 10, 11, 12. sınıflar öğretim programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) öğretim programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oğuz, M.,Ö. (2016). *Somut olmayan kültürel miras nedir*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Okur, A. (2013). Milli kültür ve folklorun Türkçe dersi kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 877-901.
- Oring, E. (2012) Folklorun üç işlevi, bilimsel tanım olarak geleneksel işlevcilik. Çev: Aslı Büyükokutan, *Milli Folklor*, 96 (24), 267-278.
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi. *Milli Folklor*, 84 (82). Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve kültür ilişkisi-eğitimde kültürün hangi boyutlarının genç kuşaklara aktarılacağı kaygısı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 291-309
- Ringer, F. (2003). Weber'in metodolojisi kültür ve toplumbilimlerinin birleşimi, Çev.: Mehmet Küçük, *Doğu-Batı Yayınları*, 65.
- Sağlam S., Solmaz, E. (2011). Orta öğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında somut olmayan kültürel mirastan yararlanılması üzerine bir değerlendirme. *Muğla, VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bilidirileri* 2, 631-634.
- Şavaşkan, V. (2016). Ortaöğretim Türk edebiyatı program ve ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras öğeleri açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1302- 1323.
- Strauss- Levi, C. (2013). *Mit ve anlam*. İstanbul: İthaki

-
- Tanilli, S. (2009). *Nasıl bir eğitim istiyoruz*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Tatlıldil, E. (1992), "Kent sosyolojisi, kuram ve kavramlar". *Sosyoloji Dergisi*.
- Tezcan, M. (1978). Eğitim ve bilim. egitimvebilim.ted.org.tr
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat: eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 53-39.
- Tezcan, M. (2015). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: AnıYayıncılık.
- Tomlinson, J. (1999). *Kültürel emperyalizm, eleştirel bir giriş*.(E. Zeybekoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikleri*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.